

SPECIFIC FEATURES FOR CARRYING OUT ACTIVITY AS AN AGRICULTURAL PRODUCER

Svetlana Tsonchovska

South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad, Law and History Faculty, Bulgaria,
tsonchovska@abv.bg

Abstract: The development of Bulgarian agriculture is of strategic importance for the economic stability, national security and sustainable progress of the Republic of Bulgaria, due to which the normative regulation of public relations related to the ownership, use, management and protection of agricultural lands, including legal status of the activity of agricultural producers should be adequate to the socio-economic relations in the country. This activity is a foundation for sustainable development of agriculture as a strategic sector. In this regard, as a EU Member, the Republic of Bulgaria should take into account the development trends of the common agricultural policy of the European Union, as well as strive to improve the situation of Bulgarian agriculture. Therefore, the subject of this report is the legal nature of the farmer as a special category of subject of administrative law, as well as the requirements for acquiring the legal status of the farmer. Therefore, in this report the main focus is on the registration procedure as a basic prerequisite for acquiring the status of a farmer in the Republic of Bulgaria. The beginning of farmer's activity is final result of the registration and the entry in the farmer's register.

Keywords: Agriculture, farmer, registration of the farmer, common agricultural policy of the European Union

СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТ КАТО ЗЕМЕДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИТЕЛ

Светлана Цончовска

Югозападен университет “Неофит Рилски” – Благоевград, Правно-исторически факултет,
България, tsonchovska@abv.bg

Резюме: Развитието на българското земеделие е от стратегическа важност за икономическата стабилност, националната сигурност и устойчивия напредък на Република България, поради което нормативната регулация на обществените отношения, отнасящи се до собствеността, ползването, управлението и опазването на земеделските земи, в това число и правния статут на дейността на земеделските производители, следва да бъде адекватна на обществено-икономическите отношения в страната. Тази дейност представлява фундамент за устойчиво развитие на земеделието като стратегически отрасъл. В тази връзка, като държава членка, Република България следва да се съобразява с тенденциите на развитие на общата селскостопанска политика на Европейския съюз, както и да се стреми да подобрява състоянието, в което се намира българското селско стопанство. Ето защо предмет на изследване в настоящия доклад са правната същност на земеделския производител като особена категория субект на административното право, както и условията за придобиване на правен статут на земеделския производител. Ето защо, в настоящия доклад основен акцент ще поставя върху процедурата за регистрация, като основна предпоставка за придобиване на статут на земеделски производител в Република България. Като краен резултат от регистрацията, която завършва с вписване регистъра на земеделските стопани, е стартиране на дейността им.

Ключови думи: Селско стопанство, земеделски производител, регистрация на земеделския производител, обща селскостопанска политика на Европейския съюз

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Земеделските производители са особена категория субекти на правото, които имат за своя първостепенна цел произвеждането и преработването на необходимите за задоволяване на човешките потребности блага. Това те постигат чрез стопанското използване на производителните природни сили, а именно: почвата, въздуха, слънцето, климата и др. Земеделското производство е най-важната стопанска дейност на човека, която се постига чрез съчетание на отделните селско-стопански отрасли, като се използват най-рационално наличните природни и стопански условия. Дейността на земеделските производители, е поставена в най-голяма близост с природата и нейните условия, при което природните фактори образуват основата, върху която се създава, организира и развива всяко земеделско стопанство. Поради своята особена материално организационна основа, дейността на земеделските производители представлява особен вид стопанско

предприятие, различно от другите стопански единици, което провежда своята дейност под въздействието на производителните природни сили, които човекът използва за задоволяване на неговите потребности блага.

2. МЕТОДОЛОГИЯ

Предметът на изследването се изяснява посредством системен и структурен анализ на българското законодателство, действащо по отношение на земеделските производители, както и с помощта на относими към темата литературни източници. В хода на изследването се извеждат правни изводи, обобщения и предложения, като резултат на извършен сравнително-правен и логически анализ.

3. СЪЩНОСТ НА ПОНЯТИЕТО „ЗЕМЕДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИТЕЛ”

Легална дефиниция на понятието „земеделски производител” се съдържа в Закона за подпомагане на земеделските производители (ЗПЗП). По смисъла на § 1, т. 1 от Допълнителните разпоредби на ЗПЗП (ДР на ЗПЗП) „земеделски производители” са физически и юридически лица, които произвеждат непреработена и/или преработена растителна и/или животинска продукция.

В българското законодателство е налице и определение на понятието „земеделски стопанин”. А именно - по смисъла на § 1, т. 23 от ДР на ЗПЗП земеделски стопанин е физическо или юридическо лице, или група физически или юридически лица, независимо какъв е правният статут на тази група и на нейните членове съгласно националното законодателство, чието стопанство се намира в териториалния обхват на Договорите, определен в член 52 от Договора за Европейския съюз (ЕС) във връзка с чл. 349 и чл. 355 от Договора за функциониране на Европейския съюз и което осъществява селскостопанска дейност”. С други думи, това е стопанин, който осъществява земеделска дейност по смисъла на чл. 4, параграф 1, буква "а" от Регламент (ЕС) № 1307/2013. В обобщение може да се заключи, че земеделски стопанин по смисъла на националното ни законодателство е физическо или юридическо лице, което извършва земеделска дейност и чието земеделско стопанство е разположено на територията на Република България.

Много често на практика се слага знак за равенство между понятията „земеделски производител” и „земеделски стопанин”. Двете понятия обаче не са идентични и следва да се разграничат. На практика земеделският производител е търговец на земеделска продукция, а земеделският стопанин работи за себе си и за собственото си препитание. Физическото лице – земеделски стопанин осигурява препитанието си с тази дейност не с цел печалба, а с цел задоволяване нуждите си от храна и доходи за обичаен живот.

За да бъде изяснен статутът на земеделските производители, респ. на тяхната дейност, би било редно да се уточни какво следва да се разбира под понятието „земеделска (селскостопанска) дейност”. В тази връзка съгласно текста на § 1, т. 25 от ДР на ЗПЗП земеделската дейност е селскостопанска дейност по смисъла на чл. 4, параграф 1, буква "в" от Регламент (ЕС) № 1307/2013. В селскостопанската дейност се включват:

1. производството, отглеждането или култивирането на селскостопански продукти, включително прибирането на реколтата, доенето, развъждането на животни и отглеждането на животни за селскостопански цели;

2. поддържането на земеделска площ в състояние, което да я прави подходяща за паша или обработване без подготвителни действия, които са извън рамките на обичайните земеделски методи и машини съгласно определени от държавите - членки на Европейския съюз, критерии въз основа на установената от Европейската комисия рамка, или

3. извършване на минимална дейност, която се определя от държавите членки, в земеделски площи, които естествено се поддържат в състояние, подходящо за паша или обработване.

В този смисъл, за да се определи едно лице като „земеделски стопанин”, не е необходимо извършването на селскостопанската дейност да е насочено към добиване на продукция с цел продажба.

Що се отнася до посочената по-горе дефиниция на понятието „земеделски производител”, на първо място, може да се направи извода, че той се характеризира със своята специфична дейност и по-конкретно - че това са лица, които произвеждат непреработена и/или преработена растителна и/или животинска продукция.

Осъществяването от дадено лице на такава дейност обаче не е единственото условие, за да бъде характеризирано като „земеделски производител”. Напротив, за да бъде едно лице такова, то по смисъла на ЗПЗП той следва задължително да се регистрира като такъв и респективно ще има право да извършва дейност с цел продажба на продукция. Следователно, характерно за земеделския производител е изискването последният да се регистрира по Наредба № 3 от 29.01.1999 г., да получи БУЛСТАТ номер, да произвежда продукция, която да е предназначена за продажба. Когато едно лице реши, че ще извършва земеделска дейност по реда и при условията на националното ни законодателство (Димитрова, 2012) с цел продажба на продукция, той следва да се регистрира като земеделски производител. Ето защо не следва да се използват като синоними двете понятия „земеделски производител” и „земеделски стопанин”. Те,

естествено, се припокриват в някаква степен, но анализирайки правната им същност се налага извода, че понятието „зеделски стопанин“ е по-тясно по съдържание понятие, докато в понятието „зеделски производител“ законодателят влага по-широк смисъл. Последният, освен да произвежда продукция, има право и да я продава.

4. СТАТУТ НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ

Основна предпоставка за придобиване на статут на зеделски производител е именно неговата регистрация като такъв. Тя по своята административно-правна същност е процедура, която съобразно предпоставките на закона и подзаконовите нормативни актове, завършва с вписване в съответния регистър на зеделските производители.

Регистрцията на зеделските производители, освен като форма за деклариране и стартиране на дейност, има и две други функции. От една страна, тя поражда определени правни възможности за регистрираните лица, включително право на получаване на финансово подпомагане по съответните схеми и мерки от Европейските зеделски фондове и централния бюджет на Република България чрез компетентната административна структура – Държавен фонд „Зеделение“ (Трифенова, 2015). Регистрирането на едно лице като зеделски производител разширява неговата правоспособност, свързана с държавното подпомагане в негова полза, без да възниква нов правен субект.

От друга страна, втората функция на регистрацията на зеделските производители е свързана с набиране на информация както за тях, така и за дейността им с цел подпомагане на зеделието и развитието на селските райони. В тази връзка се събира информация за отглежданите през съответната стопанска година култури и заетите с тях площи, за отглежданите животни, за контрола върху ползването на зеделските земи, както и за прилагането на схемите за директни плащания.

Регистрирането на зеделските производители е формална процедура, която се осъществява по реда на Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на Регистър на зеделските производители (Наредба № 3 от 1999 г.). Характерна особеност на производството е насочеността му към особена категория субекти на правото, а именно лицата, осъществяващи, респ. имащи намерение да започнат да осъществяват в бъдеще, дейност като зеделски производители. Такава дейност могат да стартират физически и юридически лица, които отговарят на определени условия.

Съгласно разпоредбата на чл. 3, ал. 1 от Наредба № 3 от 1999 г. на регистрацията подлежат юридически лица, еднолични търговци и физически лица, навършили 18 години, които стопанисват зеделска земя и/или осъществяват производство на зеделска продукция. От стриктното тълкуване на разпоредбата следва, че субектите, които могат да се регистрират като зеделски производители, трябва да отговарят на две изисквания, а именно - от една страна, те трябва да бъдат физически лица или еднолични търговци, или юридически лица, а от друга – те трябва да стопанисват зеделска земя и/или да осъществяват производство на зеделска продукция.

Следователно субектите на регистрацията по тази процедура биха могли условно да се разделят на две категории. В първата категория са включени физическите лица, които са навършили 18 годишна възраст, т.е. пълнолетие. Към тази категория се причисляват и едноличните търговци, като особена форма субекти. Това означава, че физическите лица, дефинитивно определени като зеделски производители, имат две възможности за регистрацията – от една страна, те могат да осъществяват своята производствена дейност като частни зеделски стопани по смисъла на чл. 2, т. 1 от Търговския закон (ТЗ), а от друга - да се регистрират като еднолични търговци (чл. 56 и сл. от ТЗ).

Втората категория субекти са юридическите лица, които стопанисват зеделска земя и/или осъществяват производство на зеделска продукция.

Следва да се отбележи, че в кръга на юридическите лица могат да бъдат включени широк спектър субекти на правото, обединени в няколко групи:

- Първата група обхваща кооперациите, кооперативните предприятия, междукооперативните предприятия и кооперативните съюзи, регистрирани по Закона за кооперациите (ЗК).
- Във втората група са всички видове търговски дружества, регистрирани по Търговския закон (ТЗ), а именно - събирателно дружество, командитно дружество, командитно дружество с акции, дружество с ограничена отговорност, еднолично дружество с ограничена отговорност, акционерно дружество и еднолично акционерно дружество.
- Третата група включва обединенията от търговски дружества (чл. 276 – 277 от ТЗ), като тук се имат предвид консорциума и холдинга в случаите, в които са организирани във формата на търговско дружество.

- Особена категория представляват юридическите лица с нестопанска цел, регистрирани по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛЦ), които също могат да бъдат регистрирани по реда на Наредба № 3 от 1999 г. като земеделски производители, стига да отговарят на две кумулативно дадени условия: първо, осъществяването от тях земеделско производство да се явява допълнително спрямо основната им дейност, за която са регистрирани, и второ, приходите от това производство да се използват за постигането на определените в устава или учредителния акт цели.

Има субекти, които законодателят не допуска да бъдат регистрирани като земеделски производители. На първо място, това са образуванията по реда на чл. 357 и сл. от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД) граждански дружества. Това е напълно обяснимо, имайки предвид факта, че същите нямат правен статут на юридически лица и съответно са изключени от категорията субекти, които биха могли да осъществяват такава дейност. Това, разбира се, не означава, че отделните съдружници в гражданското дружество не могат да се регистрират като земеделски производители. Напротив, няма практика, която да предполага такава забрана.

Не могат да бъдат регистрирани като земеделски производители и клоновете на едноличните търговци и търговски дружества, респ. клоновете на чуждестранно юридическо лице, които са вписани съгласно разпоредбите на чл. 17 и чл. 17а от Търговския закон. Както е отбелязано многократно в теорията „клонът е само едно териториално поделение, което е пространствено, но не и функционално отделено от бизнеса на управляващия търговец” (Ланджев, Лялев, Бобатинов, Караниколов, Сукарева, Неделчева, Попов & Рачев, 2005, с. 82). Същото становище, че клонът не е отделен правен субект (юридическо лице) застъпва и Илиева, според която основният критерий за наличието или липсата на клон е отделното управление на дейността и териториалната обособеност на седалището (Илиева & Иванов, 2013, с. 79). Именно фактът, че клонът не е самостоятелен правен субект, а само териториално обособена част от предприятието на търговеца, бил той и чуждестранен, обосновава и тезата за невъзможността за регистрация като земеделски производител на клон на търговско дружество.

Регистрацията на земеделски производители е строго формална процедура, фактическият състав на която завършва с вписването на земеделските производители във водения от съответната областна дирекция „Земеделие” регистър – чл. 4, ал. 1 от Наредба № 3 от 1999 г. Процедурата има административен характер и е свързана с попълване на изчерпателно посочени в горесцитираната наредба документи.

Въз основа на вписването в регистъра на земеделския производител се издава регистрационна карта по образец и справка, генерирана от регистъра, за декларираната от него дейност като неразделна част от регистрационната карта. Административното производство по регистрацията, започващо с подаване на изискуемите документи, по своята правна същност представлява упражняване от страна на земеделския стопанин на свое преобразуващо субективно право, насочено към административния орган. Актът, с който компетентният административен орган се произнася относно регистрацията, представлява индивидуален административен акт по смисъла на чл. 21, ал. 3 от АПК - „Индивидуален административен акт е и волеизявлението за издаване на документ от значение за признаване, упражняване или погасяване на права или задължения, както и отказът да се издаде такъв документ.” (Сивков, Зиновиева, Димитров, Панайотова, Николова, Янкулова, Чернева & Милчева, 2015). На практика възможни са и хипотези, при които на земеделския производител може да бъде отказана регистрация. Отказът също е индивидуален административен акт и като такъв подлежи на оспорване по реда на АПК – чл. 145 (Хрусанов, Пенчев, Тодоров, Ангелов & Йорданов, 2006, Стоянов, 2009). На оспорване по реда на чл. 145 и сл. от АПК пред административния съд подлежат индивидуалните административни актове, които по смисъла на чл. 21 ал. 1 АПК са властнически волеизявления на органи на държавно управление, с които се създават права или се засягат законни интереси на граждани или юридически лица. Основанията за оспорване на административните актове са лимитативно изброени в чл. 146 от АПК. Административно-правната теория е единодушна по отношение на петте основанията за оспорване – липса на компетентност, неспазване на установената форма, съществено нарушение на административнопроизводствените правила, противоречие с материалноправни разпоредби и несъответствие с целта на закона. (Илиева, 2013, с. 112, Еленков, Ангелов, Дюлгерев, Дишева, Панов, Казанджиева, Янкулова, Николова & Ковачева, 2013, с. 930).

Процедурата завършва с регистрация като от този момент възниква правосубектността на едно лице като земеделски производител, в това число неговите права и задължения. Веднъж регистрирани, земеделските производители или упълномощени от тях лица представят ежегодно в срок от 1 октомври до края на срока по чл. 12, ал. 2 от Наредба № 5 от 2009 г. за условията и реда за подаване на заявления по схеми и мерки за директни плащания актуална информация за дейността си чрез Анкетна карта с Анкетни формуляри – чл. 5, ал. 3 от Наредба № 3 от 1999 г. Въз основа на представената информация областна дирекция "Земеделие"

заверява регистрационната карта на земеделския производител за следващата стопанска година (стопанската година започва на 1 октомври на текущата година и завършва на 31 септември на следващата година) и издава справка, генерирана от регистъра, за декларираната от него дейност.

При неспазване на задължението си за пререгистрация земеделският производител губи правата си по чл. 6 от Наредба № 3 от 1999 г. до заверка на регистрационната му карта за следващата стопанска година. Това на практика означава, че ако земеделският производител пропусне срока за пререгистрация, той, от една страна, губи правото си на кандидатстване за финансиране по отделните схеми и мерки от Европейските земеделски фондове и централния бюджет на Република България, а от друга – губи правото си на преференциално осигуряване по Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2020 г. (ЗБДОО). При наличието на тази хипотеза земеделският производител фигурира в регистъра като „неактивен”.

Регистърът на земеделските производители няма публичен характер. Цялата информация за отделните земеделски производители представлява служебна тайна и по тази причина може да се използва само от определени органи и институции за целите, конкретизирани в чл. 18 от Наредба № 3 от 1999 г., а именно - Държавен фонд „Земеделие“, Министерство на земеделието, храните и горите, както и техните териториални структури. Регистрацията на земеделските производители има правно действие в две направления – за земеделските производители и за субектите по регистрацията – това са съответните областни дирекции „Земеделие“, на чиято територия се осъществява регистрацията.

Освен посочените по-горе права на земеделските производители, регистрацията поражда и други права за регистрираните лица, а именно:

1. право на предоставяне за ползване на определена търговска площ на общинските пазари (не по-малко от 50 на сто от търговската площ), предназначени за продажба на земеделски продукти, за ползване от регистриран земеделски производител, организации на производители, асоциации на организации на производители и групи производители при продажба на произведена от тях земеделска продукция (чл. 10а от ЗПЗП);

2. право на обединяване в организации на продуктови, функционален и регионален признак при условията и съгласно реда, предвиден в Наредба № 12 от 5 май 2015 г. за условията и реда за признаване на организации на производители на земеделски продукти, асоциации на организации на производители и междубраншови организации и на групи производители (чл. 9 от ЗПЗП).

Втората функция на регистрацията е свързана с набиране на информация за земеделските производители и за дейността им с цел подпомагане на земеделието и развитието на селските райони в духа на общата селскостопанска политика на Европейския съюз, събиране на информация за отглежданите през съответната стопанска година култури и заетите с тях площи, за отглежданите животни и контрол върху ползването на земеделските земи, както и за прилагане на схемите за директни плащания. Тази дейност се осъществява от съответните държавни органи – Министерство на земеделието, храните и горите в лицето на съответните областни дирекции „Земеделие“, като по този начин те осъществяват държавната политика в сферата на земеделието. От своя страна, държавната политика в аграрния сектор е насочена основно към повишаване на конкурентоспособността на българското земеделие, а от друга страна - към подобряване условията на труд и качеството на живот в селските райони при ефективно използване на средствата от европейските фондове, устойчиво управление на природните ресурси и спазване на високи стандарти за безопасност на храните и хуманно отношение към животните.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Земеделието има огромно значение в живота на човешките същества и в устройството на обществото като цяло. Дейността на земеделските производители е от особено значение за развитието на динамичния и забързан ритъм на живот. Те се занимават с произвеждането на насъщните за живота на човека блага, които той непосредствено консумира или употребява, за да живее, или пък използва за създаването на други необходими нему блага.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Hrusanov, D. (2002). Oспорване na administrativnite aktove. Sofia: Sibi [Хрусанов, Д. (2002). Оспорване на административните актове. София: Сиби].
- Penchev, K., Todorov, I., Angelov, G., Yordanov, B. (2006). Komentar na Administrativno-protsesualnia kodeks. Sofia: Siela. [Пенчев, К., Тодоров, И., Ангелов, Г., Йорданов, Б. (2006). Коментар на Административно-процесуалния кодекс. София: Сиела].
- Landjev, B., Lialev, T., Bobatinov, M., Karanikolov, L., Sukareva, Z., Nedelcheva, B., Popov, P., Rachev, F.

- (2005). Targovsko pravo. Sofia: Universitetsko izdatelstvo "Stopanstvo", s. 82. [Ланджев, Б., Лялев, Т., Бобатинов, М., Караниколов, Л., Сукарева, З., Неделчева, Б., Попов, П., Рачев, Ф. (2005). Търговско право. София: Университетско издателство „Стопанство“, с. 82.].
- Ilieva, R., Ivanov, A. (2013). Kurs po targovsko pravo. Sofia: Siela, s. 79 [Илиева, Р., Иванов, А. (2013). Курс по търговско право. София: Сиела, с. 79].
- Sivkov, Ts., Zinovieva, D., Dimitrov, G., Panayotova, E., Nikolova, R., Yankulova, S., Cherneva, G., Milcheva, K. (2015). Administrativno pravo. Spetsialna chast. Kurs lektzii. Sofia: Sibi. [Сивков, Ц., Зиновиева, Д., Димитров, Г., Панайотова, Е., Николова, Р., Янкулова, С., Чернева, Г., Милчева, К. (2015). Административно право. Специална част. Курс лекции. София: Сиби].
- Stoyanov, E. (2009). Sadebniyat kontrol varhu individualnite administrativni aktove. Sofia: Siela. [Стоянов, Е. (2009). Съдебният контрол върху индивидуалните административни актове. София: Сиела].
- Trifonova, D. (2015). Spetsifiki na administrativното proizvodstvo i dogovaryaneto pri usvoyavaneto na sredstvata ot ES. sp., „Praven svyat“, br. 4. [Трифорова, Д. (2015). Специфики на административното производство и договарянето при усвояването на средствата от ЕС. сп., „Правен свят“, бр. 4].
- Ilieva, A. (2018). Pomagalo po administrativno pravo – obshta chast. Sofia: Siela, s. 112. [Илиева, А. (2018). Помагало по административно право – обща част, София: Сиела, с. 112].
- Elenkov, A., Angelov, A., Dulgerov, A., Disheva, L., Panov, M., Kazandjieva, S., Yankulova, T., Nikolova, U., Kovacheva (2013). Administrativnoprotsesualen kodeks. Sistematischen komentar. Problemi na pravoprilaganeto. Analiz na sadebnata praktika. Sofia: Trud i pravo, s. 960. [Еленков, А., Ангелов, А., Дюлгеров, А., Дишева, Л., Панов, М., Казанджиева, С., Янкулова, Т., Николова, У., Ковачева (2013). Административнопроцесуален кодекс. Систематичен коментар. Проблеми на правоприлагането. Анализ на съдебната практика. София: Труд и право, с. 960].
- Dimitrova, V. (2012). Organizatsiya na zemedelskata deinost v Balgariya – analiz na natsionalnoto i evropeiskoto zakonodatelstvo, Sp. Novo Znanie, br. 4. [Димитрова, В. (2012). Организация на земеделската дейност в България – анализ на националното и европейското законодателство. Сп. Ново Знание, бр. 4].
- НОРМАТИВНИ АКТОВЕ**
- Dogovor za Evropeiskaya saiz i Dogovora za funktsionirane na Evropeiskaya saiz [Договора за европейския съюз и Договора за функциониране на Европейския съюз]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=celex:12012E/TXT>.
- Reglamen (ES) 1307/2013 na Evropeiskaya parlament I na Saveta ot 17 dekemvri 2013 godina za ustanoviyavane na pravila za direktni plashtaniya za zemedelski stopani po shemi za podpomagane v ramkite na obshtata selskostopanska politika I za otmyana na Reglament (EO)) 637/2008 na Saveta i Reglament (EO)) 73/2009 na Saveta (2013). [Регламент (ЕС) № 1307/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за установяване на правила за директни плащания за земеделски стопани по схеми за подпомагане в рамките на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕО) № 637/2008 на Съвета и Регламент (ЕО) № 73/2009 на Съвета (2013)]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1307>
- Administrativnoprotsesualen kodeks (2006). [Административнопроцесуален кодекс] Retrieved from: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135521015>.
- Konstitutsiya na Republika Balgariya (1991). [Конституция на Република България] Retrieved from: <https://www.parliament.bg/bg/const>.
- Zakon za podpomagane na zemedelskite proizvoditeli (1998). [Закон за подпомагане на земеделските производители.] Retrieved from: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2134406656>.
- Zakon za kooperatsiite (1999). [Закон за кооперациите (1999)]. Retrieved from: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2134696966>.
- Targovski zakon (1991). [Търговски закон (1991)]. Retrieved from: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/-14917630>.
- Zakon za uridicheskite litsa s nestopanska tsel (2001). [Закон за юридическите лица с нестопанска цел (2001)] Retrieved from: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2134942720>.
- Zakon za zadaljeniyata I dogovorite (1950). [Закон за задълженията и договорите (33Д)]. Retrieved from: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2121934337>.
- Zakon za budjeta na darzhavnoto obshtestveno osiguryavane za 2020 g. (2020). [Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване (ЗБДОО)]. Retrieved from: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2137198376>

- Naredba № 5 от 10 март 2010 г. за usloviyata za dopustimost za podpomagane na zemedelskite partseli po shemi za plashtane na plosht I za obshtite I regionalni kriterii za postoyanni pasishta (2010). [Наредба № 5 от 10 март 2010 г. за условията за допустимост за подпомагане на земеделските парцели по схеми за плащане на площ и за общите и регионални критерии за постоянни пасища (2010)] Retrieved from: https://www.dfz.bg/assets/6185/55555_9.pdf.
- Naredba № 3 от 29 януари 1999 г. за sazdavane i poddarjane na Registar na zemedelskite proizvoditeli. (1999). [Наредба № 3 от 29 януари 1999 г. за създаване и поддържане на Регистър на земеделските производители. (1999)]. Retrieved from: <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/-549710334>.
- Naredba № 5 от 2009 г. za usloviyata i reda za podavane na zayavleniya po shemi I merki za direktni plashtaniya (Zagl. izmeneno DV, br. 14 ot 2010 g., v sila ot 19.02.2010 g.) (2009). [Наредба № 5 от 2009 г. за условията и реда за подаване на заявления по схеми и мерки за директни плащания (Загл. Изменено ДВ, бр. 14 от 2010 г., в сила от 19.02.2010 г.)]. Retrieved from: https://www.dfz.bg/assets/6184/nar5_8.pdf.